

Innoirea

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU VUIA

Pe roata de lumină a istoriei

Ceată înviforată, Horia cu ai săi, descinde încăodată în cetatea Alba-Iuliei, pentru pomenire. Lângă bronzul pus locului de suferință semn nou, cu el de-odată, se adună țara toată: Rege cu oșteni și căpetenii, norod cu nădejdi și suflet. Și competițiunile politice înșirue, și ele, oastea. Pentru ceasul hotărâtor de destin politic, evenimentul se asemuie unei întreceri de maeștri cântăreși, din mijlocul cărora va trebui să iasă învingătorul de mâine. Pe care țara îl așteaptă în credința unei așezări pe făgaș de muncă și rodnicie.

Pomenirea ce peste un veac și jumătate leagă în acelaș loc oastea de duh a suferințelor în os și sânge românesc, cu vrerea de mai bine înspre mâine, capătă astfel un relief de suflet în care se caută o țară întreagă. O țară care nu vrea nici Spania demenței roșii, nici paloșul de fier greu al răsbunării. O țară care vrea să își simtă ritmul inimii, să își îngăduie libertatea creației. O țară care vrea să muncească, să stăpânească, să trăiască.

Sub semnul acesta s'au îndreptat căile spre cetatea de veac bătrân a românismului. Unde lucrurile s'au desfășurat pe un plan interzis cifrului nostru investigator.

Cum? Se va vedea. În deosebi vremea ne va arăta dacă într'adevăr a fost la Alba Iulia și duhul lui Horia, cu aspra lui poruncă și îndemn de strângere a rândurilor. Că nu întotdeauna și peste tot locul vrășmașul poate face răul pe care o desbinare, o îndârjire pe poziție, îl poate îngrămădi în calea nației.

* * *

Ci, — astfel de destine nu se îndreaptă de aci și cu ce putem noi. Pe margine de țară însă, unde puțin trebuie să ridici doar capul, spre a auzi huetul străin, care trage ca un

torent în adâncuri, pe dedesuptul calm al cotidianului, — sensibilitatea este mai ascuțită, nervul mai viu: căci și primejdia-i mai aproape și lupta mai strânsă. De aceia și chemarea noastră se face mai înfiptă 'n veghe, aci la hotar, de cât în locurile unde, larg și primitiv, pământul duduie de ritmul muncii românești.

Pe hotare, cu adevărat, se cere azi o linie de front a inimii, a minții și a brațului, de un singur neam, sub o singură voință.

Tiberiu Vuiu

DIN FLAUTUL DE JAD

— Traducere din poezia chineză —

La țară

În coliba mea zilnic curățită, totul e oglindă,
Nici un muschiu nu crește.

Afară, arborii în floare, sădiți de mine,
alcătuesc acum alei.

O gărlă îmi ocrotește pământul
și-i ține răcoare.

Două coline se'nalță ca niște portice
Și-arată drumul care se pierde în iarba fragedă.

Pe geamul înghețat

Chiciura acoperă în întregime arbuștii;
Ei seamănă cu chipurile pudrate ale femeilor.
Ii privesc dela fereastră, și mă gândesc
Că omul fără femei, e ca o floare despuiată de frunze.
Ca s'alung tristețea care mă cuprinde,
Imi scriu gândurile, suflând pe geamul înghețat.

Al. T. Stamatiad

ACATIST

Plins îngenunchiat pe munți de jale,
toamnă pentru lespezile tale
aruncată'n lume de arșiță
sboară în fruntea vremii ca o șiță.
Nu-mi arunc păcate pentru veac
nici nu vreau să scurm în sânge dac,
doar altițe în acatist dur
vreau să încheg în versuri de azur.

Pururi vestitorule de stele
și parîng al tinereții mele,
dintre oase și din temniți humă
împletii cunună-ți pentru lună,
Și mă rog ca toamnă să te fie
lângă cer și peste noi în veșnicie;
la răscruci de veac cîte-o povață
să ne dai în sfîntă dimineață.

Printre iezăre de cer și nor
să privești spre țară, călător,
dintre lespezi de planete și icoane
să te rogi pentru sfințire în canoane.
Spadă fruntea-ți sboară peste vremi,
nicio culme nu s'a frînt făr'să o temi;
veșnic mucenic de nea, cuminte,
împletind din jertfă gînduri sfinte.

Buciumar de vrei patriarhale
scrise în hronici drept isvod de jale
plînse din trecut și pentru țară
căci ne-ajunsă neamul de ocară.
Ridicat pe umeri de troiță,
îl cîntară 'n stiburi de altiță,
se'mbrăcară fete 'n iie nouă
să le placă voievodului și nouă.

S'a sfințit o stea pentru destin
și a venit nuntașul carpatin
pogorit din țară peste munte
cu privire strînsă în clește și în frunte.
Drumuit a fost pe cale bună,
au ieșit fecioarele cunună,
îmbrăcate'n zi de sărbătoare
peste fețe de arșiță ca un soare.

Praporele s'au sfințit atunci,
s'a cîntat prohodul sfînt în lunci,
soarele a plîns peste vioare
și din daltă s'a născut o sărbătoare.
Mucenice, veșnic far de sfînt, Marin
să privești din ceruri în destin,
să te rogi și pentru noi și pentru țară
eăci ne-ajunsă neamul de ocară.

C. PĂRLEA.

Elogiul datinei

Răscucuitul

Drum de tradiție

Pe drumul marelui destin veniți cu mine...
Cine se'ndoește 'n clipa asta, cine?
Purtați în voi atâția sori, — găsiți i,
Bătătoriți cărare de tradiții..

..mit strămoșesc, cu gustul de colivă .
— Dece să fiți străini de voi înși-vă?
Pistolnic de credință puneți pe prescură
Și sufletul aduceți-l în gură..

Inceputul belșugului

Belșug de datini poartă munții azi.
A început răscucuitul în ameazi.
Gălețile 'nflorite sunt cu busuioc
Pentru plinirea mult străvechiului soroc.

E sărbătoarea strungii și a tarmelor;
— li caut în basm obârșia urmelor —
Imi încălzesc tot sufletul ce-l am și l om avut
La focal marelui ei început.

Grigore Bugarin

Zodie...

În zodia asta, vremea e Doamnă
Destinul apleacă fruntea spre toamnă...

Ziua, ea umple văduhul cu stoluri;
Noaptea, aprinde stelele 'n goluri.

De foșnet de aripi văduhul e plin,
Și moartea vorbește sub cerul senin...

Viața coboară vuind, în cascadă,
Căci vremea 'mplinită o cere să cadă..

Gh. Moțiu

Confesiune

N'am înțeles rovestea biblică.
n'am stat cu îngerii în sfat de seară;
și'n viață n'am tubit nimic mai mult ca do na
cîntată simplu 'n strune de vioară.

Fântâna mi oglindi copilăria
trăită melancolic pe aproape
de casa veche cu ferești în care
își oglindise cerul limpezi ape.

Pe gârle unde astăzi vânt de toamnă
plăpânde frunze scutură pe jos,
odată am trăit o zi de aur
cu mieii albi în soare stînd frumos.

Ghedeon Coca

Schita „Innoirii“

Blăstămul

Om de hârgie a fost întotdeauna Avrămică lui Culae din Lunca, dar de vreo săptămână se făcuse al dracului de tot. Era și mai purav și mai încruntat ca mai nainte, de nimeni nu i mai putea găsi acaratul. Nici nana Vârvara nevastă-sa, nici noră sa Brândușa și nici chiar Toader feciorul lui mai mic, care niciodată nu i ieșise din voie, nu se mai încumetau acum să l mai întrebe ce are și de ce i mereu pornit pe artag. Toți tăceau îngroziți și se fereau din calea lui ca din calea celui turbat, că toți îi duc frica, decând, pentru o nimica toată, în iarna trecută a alungat dela casă pe Gheorghită, feciorul lui mai mare, numai iacă așa, cu ce au avut pe dânșii, bietul copil, cu nevasta și cu cele două fete gemene cari nu impliniseră bine patru săptămâni. Afurisit om!

Numai Costan, sluga lui, un dup de flacău, rânzos ca un dârzac, mai cuteza să-i întoarcă vorba câte odată, că de astă toamnă, de pe vremea sămănatului, Avrămică nu prea în drăsnea să se mai prindă în colți cu el. Se vede că folosise la ceva furca cea de fier, ce i o arătase hăzmândăul de Costan, când după ce scăpase dela înjugat pe Boian, boul cel împungaciu, Avrămică asvârlise după el cu răsteful de fier dela jug.

— Noroc, că nu mă ajunseși cu ferul, că Doamne bate-mă de nu băgam furca asta'n dumneata! îi spusese atunci Costan, umflat ca un articiu.

Avrămică, se făcuse — ce i drept — că nu-l auzise, dar nici nu s-a mai prins cu el, până acuma după Anul nou, când a început iar, să nu mai alegă pe cine-și descărca aleanul și răutatea.

Dar eri, s-a dus și sluga. Și a adunat boscârțele și i-a strigat stăpănutui doar din poartă:

— Lasu-te în plata Domnului, că văd eu bine, că nici Năpustul n-o poate scoate la capăt cu dumneata. Dacă aș mai sta, mă bagi în pușcărie, că mă silești să te omor și n-ași vrea să-mi putrezească oasele prin temnițe. Și nici nu s'a mai uitat înapoi. Dus a fost.

Toată ziua Avrămică a tunat și fulgerat eri, prin curte, ca un nebun, injurând amarnic până și lemnele din ogradă, certându-se cu ai casei oțărît, ca un măr pădureț și bătându și vacile din grajd cu furca cea

de fer, de săreau biete animale pe păreți ca și când ar fi dat lupii'n ele.

Seara nici n'a vrut să cineze la masă ca lumea, ci pe pomnolul cuptorului a molfăit o vreme la un călcăiu de pită cu cârnaț și apoi s'a trântit pe patul lui de curpen de lângă cuptor puțând din când în când ca corcodanii întăritați și certându l pe Toader, din pricina că venise cu prea puține lemne dela pădure.

— N'am putut târătui boii tata, că și așa a fost destul de greu drumul. Abia m'am putut târăi până acasă! îndrăsnii să-l lămurească feciorul.

Dar cu omul dracului nu poți pune pace cu una cu două. Toader îl lăsă în știrea Domnului, să trăn călujască în voe și până ce muerile isprăviră cu lăutul vaselor își făcu de lucru sfărâmând cucuruz într'un ciubăr. Era lucrul slugii, care i părăsise. După ce toți isprăviră pe tăcute lucrurile ce avuseseră în mâini, stinseră lampa din grindă și se alinară osteniți de hoanda de peste zi.

Toată noaptea, Avrămică se svârcoli în așternut și abia după cântatul cocșilor de dimineață, când muerile așară focul, iar fusele începură să sfărăe spornice la lumina jucăușă a flăcărilor din vatră, s'a liniștit ațipind și el dela o vreme. Toader sări din pat și cu grijă, să nu facă toloboată, își vâri picioarele goale în niște scărtoage de bocanci pe cari îi scoase de sub lada cu haine și se duse la grajd. Impinse câteva furci de fân în ieslele boiler și vacilor cari oprindu-se din rumegat se sculară cu sgomot și începură să infulice, apoi sgriburind de frig, după ce-și scutură afară bocancii de zăpadă, reveni în casă împins dela spate de un val de abureală înghețată.

— Amarnic frig! tresări scuturându se Toader.

— Doar azi umblă popa cu cruceal Măine-i Sântiuonul. Dricul iernii! șopti maică-sa incetișor, să nu-și desțep-te din somn bărbatul.

Așezat pe un scaunel în zarea focului, Toader își imbracă cioarecii, se încălță, legându-și cu grijă curelele opincilor. Din cuiul de lângă fereastră, își luă jococul cel infundat. Imbracă tundra de pădure și după ce și îndesă bine pe cap cujma cea de oaie șopti mamei sale:

— Mă duc iară la pădure. Să-l sa tur pe tata de lemne. Și ieși în noapte.

Impinse carul afară din șură. Legă o sarcină de fân pe o funie și o îndesă între mânuși pe furca dricului de dinapoi al carului. Scoase boii, îi adăpă în iazul morii, din jos de casă și i injugă. Apoi atinse cu mâna cornul lui Boian și carul se urni bocănindu-și roatele peste pietroalele drumului, de pe vale în sus.

Pe urma carului, Toader pășeste cătrănit, alunecând pe pojghita subțire de zăpadă inasprită de ger, iar de asupra pădurii înparacate, pe cer sclipesc tremurând cele din urmă stele. Mijește a ziuă. În liniștea tulburată numai de hurducătura surdă a roților ce urdă pe valea inchiotorată între cele două dealuri acoperite cu zbeg încăruntit de ger, Toader aținându-se cu capul în ogașele roților din stânga se întreabă mereu.

— Ce o fi având tata, de ne canonește iară, ca pe niște păgâni, câtă i ziua de lungă?.

Răspunsul veni greu. Iși aduse aminte, că în ziua Anului Nou, plecase cu tatăl său și cu Brândușa la Biserică. Tatăl său se imbrăcase de sărbătoare, cum nu făcea decât numai tare rar, în zilele de mari praznice. Pe drum povestiseră de una, alta. Era în voe bună, cum nu prea des i se întâmplase să l vadă. În Biserică stătuseră aproape lângă o laltă. Bătrânul în scaunul lui, de sub fereastră, iar dânsul, în fața scaunului din stânga lui. Nici odată popa Irimie și cantorii nu slujiseră mai frumos. Dar când popa ieși, la sfârșitul slujbei, din altar, ținând cu mâna stângă talgerul cu anafora și vesti părintește și neasămuit de blând poporenilor, că într'una din nopțile trecute o mână de om rău a tăiat toți pomii din grădina lui Nicolae Mohor — fără să vrea — băgase de seamă, că tatăl său tresărise, iar fruntea i se încrețea pe măsură ce popa sfătuia pe cel rătăcit, să-și tragă seama și să se împace cu cel păgubit, spunând:

— Așa i place lui Dumnezeu, ca păcătosul să și recunoască păcatul și să se pocăiască! iar când preotul isprăvi și poporul întreg spuse în cor:

— Dumnezeu sfântul, să-l descopără! văzuse bine, că tatăl său se lăsase obosit, frânt, pe scaun. Dar se reculesese repede și ieși din Biserică. Toderică o luase pe urma lui prin mulțimea de oameni, ce se imbulzeau spre ușă și cari abia așteptaseră să iasă din Casa Domnului, ca să-și spună în voe părerile.

— Dumnezeu să nu i ajute la așa om! spunea unul.

— Dumnezeu să l pedepsească! blăstămau alții.

Ce i au făcut lui ultoile alea?

— Rău suflet de om trebuie să fie, cine-și răsbună pe pomii lui Dumnezeu! își dete cu părerea ciudindu-se cantorul Maxim.

— Dumnezeu să-l semneze, să-l știe lumea! ziseră deodată doi bătrâni, ce păseau incet înaintea lui.

Tatăl său tăcea încruntat și înainta incet printre oameni.

Toader începu să se clatine în mers. Un glas ascuns îi șopti dușmănește din suflet:

— A fost în păra cu Nicolae Mohor. A pierdut păra. A plătit două sprezece mii cheltueli la avocați...

Toader se scutură. Vru să și îndrepte gândul în altă parte. Dar glasul dușmănos nu-l ierta.

— Dar Marți seara... Două zile până'n Anul nou... când ați venit de pe deal... Tatăl tău, a rămas înapoi... cu săcurea pe braț... Dincolo de grădina lui Nicolae Mohor... A sosit acasă târziu... când maică ta pusese cina pe masă...

— Asta i! Se cutremură Toader, pășind găfâind înainte sub povara descoperirii ce i apăsa pieptul, mai grea ca o piatră de moară.

Acasă, în patul lui, Avrămică se deșteptă târziu. Vacile erau adăpate. Scroafa și purceii sătui. Grajdul, cocina rânite. Toate rânduite. Bietele mueri nu se înduraseră să-l trezească. Făcuseră ele și ce trebuia să facă el, gândind, că doară doar îl vor imbuna. Dar Avrămică avusese visuri urâte. Se deșteptase mai obosit și mai cu arțag de cum se culcase. Abia se dete jos din pat, că și în cepu să și muștruluiască nevasta, supărat, că-l lăsase să doarmă prea mult. Dar femeia care-i răbdase o viață întreagă, îi răbdă și de astădată sudălmile și ocările. Inbufnat, omul ieși în curte. Soarele era aproape de amiază.

Pe dealul din față, cu crucea lui de argint în mână, popa Irimie însoțit de cantorul Maxim și de doi copii în stihare albe, colindau dela o casă la alta cântând în sunet de clopoțel.

— În Iordan, botezându-te tu Doamne...

Avrămică trecuse pela grajd, pela cocini boscorodind și injurând, iar veselul glas de clopoțel ce se împletea cu cântecul argintiu al Iordanului, cântat de cei doi copilași se apropiase, Popa ieșise dela vecinul

de dincolo de iazul morii. Trecuse puntea de peste iaz și se îndreptase spre colțul din față al uliței, trecând de-a curmezișul pe lângă casa lui Avrămică. Acesta ieșise în poartă chiar în momentul, când popa trecea drumul.

— Ajungem acuși și pela dumneata, dar trebuie să o luăm dela capăt! zise grăbit, dar prietenos popa, în loc de bună ziua.

— Ba lăsați-mă pe mine Necuratului! mormăi dușmănos Avrămică, intrând grăbit în curte, trântind și apoi trăgând zăvorul porțiței.

Din cauza sgomotului apei dela roata morii, popa mergând grăbit înainte, nu înțelese ce i strigase Avrămică, nu zărise dușmănia'n ochii lui, iar cantorul nu îndrăsnise să i spună. Totuși știindu-și l prieten cantorul Maxim se făcu, că și aprinde pipa, rămase în urmă și strigând pe Avrămică la gard, încercă să-l împace cu Dumnezeu.

— Ce ai tu cu popa? Eu știu, că nu ți a făcut nici un rău!

— Spune i să nu-și bage piciorul în ograda mea, că bag săcurea'n el! isbucni cu spume la gură Avrămică și plecă furios dela gard.

Speriat, cantorul o luă pe urma popii, ce păsea grăbit, purtând dela o casă de creștin la alta, cântarea dumnezeescului tropar.

În Iordan, botezându Te Tu Doamne, Inchinarea Treimei s'a arătat... Că glasul părintelui a mărturisit Ție „Fiu Iubit” pe Ține numindu Te și Duhul în chip de porumb a adevărit întărirea cuvântului. Cel ce Te ai arătat, Cristoase Dumnezeule și lumea ai luminat. Mărire Ție!...

Pe șoptite cantorul Maxim spuse popii, ce aflase dela Avrămică.

— Să vedem!... Noi ducem cuvântul lui Dumnezeu cel mare, celor ce cred în El... Dacă nu ne primește ce-i putem face noi? șopti îndurerat popa Irimie.

Totuși apropiindu-se de casa lui Avrămică, clopoțelul își sună dulce cântecul în limba lui de aramă, iar copiii vestiră înaintea porții zăvorite cu glasurile lor argintii botezul în Iordan a Mântuitorului de oameni. Popa apăsa clanta porțiței lui Avrămică al lui Culae. Era într'adevăr incuiată. Nu mințise cantorul. Popa se opri pe gânduri, în fața porții. I se părea lui, că totuși porțița se va deschide. Auzi pe cineva, strigând grăbit, din partea din sus a grădinei peste gard:

— Avrămică! Măi Avrămică! Avrămică!

Din curte se auzi o ușă trântită cu putere și o injurătură groaznică. Glasul dela gard striga tot mai zorit.

— Avrămică! Vină iute, pentru numele lui Dumnezeu, că Toderică al tău e mort. L'a strucit goronul cel mare de lângă holumbul de sub Chicera Pleșoaii...

Prin gard popa văzuse limpede, cum Avrămică sub lovitura neașteptatei nenorociri se clatină gata gata să cadă.

— Mare-i puterea lui Dumnezeu! șopti cantorul Maxim proptindu-se de gard și făcându-și semnul crucii.

— Și minunate sunt semnele Lui! grăi mai mult pentru sine popa și o luă incetișor pe vale în sus spre casa următoare, ce aștepta curată și primitoare.

— Să vie popa cu cruce!

P. Popovici-Băneștianu.

Pentru d-l Director General al Teatrelor

Odată cu toamna, au început să curgă și diferitele spectacole „bune pentru provincie”, și cari compromit noțiunea de teatru.

Astfel s'a jucat, duminică, 10 Octomvrie, pe scena teatrului arădan, o lucrare pornografică, „Scandal la trei papuci” — care face turneu, pe întreaga țară. — O piesă de vulgarități și obscenități, pe care talentul nu o poate salva dela un verdict necruțător...

Într'o vreme, în care se dă luptă aprigă contra pornografiei, ne întrebăm, dacă nu este cazul să se supravegheze calitatea repertoriului cu care se prezintă un teatru de limbă românească, aci la noi, unde avem nevoie să ne înfățișem în afară întotdeauna: domn, cu bun simț și la un nivel artistic care să impule și să cucerească și pe cei mai exigenți concetățeni.

Spectacole, ca acel dela 10 Octomvrie, deservesc o cauză nobilă, pentru care se cheltuesc energii și suflet.

Suntem siguri că, dl Ion Marin Sadoveanu, directorul general al Teatrelor, se va sesiza și va lua măsuri, pentru a se respecta cerințele elementare ale unui repertoriu, cel puțin decent, în reglunea de frontieră a țării, unde arta românească nu poate fi reprezentată oricum și de către oricine.

Pentru un teatru de Vest

(Expunerea făcută la întrunirea din 12 Octombrie)

Mișcarea inaugurată în toamna anului trecut pentru a da regiunii un teatru românesc permanent, cere o recapitulare și o urmare.

Am pornit din considerațiuni elementare de demnitate românească când am arătat că după 18 ani de absență a interesului față de această problemă capitală se impune luarea în stăpânire a teatrului comunal pentru nevoile și aspirațiunile culturale ale neamului românesc depe aceste meleaguri, care cere înzestrarea regiunii cu o instituție de durată.

Momentul ales de noi în anul trecut s'a dovedit a fi fost fericit fiindcă ideea, împărtășită de autorități în frunte cu d-nii dr. Ioan Groza și Dr. Romul Coșiolu, de instituții în frunte cu Dr. Mihai Mărcuș Ascaniu Crișan, de diferitele societăți culturale în frunte cu d-l dr. Justin Marșieu și d-na Elena Goldiș, de personalități ca d-l Anton Mocsanyi și sub prezidenția de onoare a Prea Sf. Sale D-lui Dr. Andrei Magier Episcopul Aradului, a luat formă reală sub emblema de Stațiunea Teatrului Românesc permanent al Aradului, în concesiunea Asociației Ziaristilor și Publiciștilor Români din Arad.

Datorită unei largi contribuții de inimă și de jertfă materială, înghesbarea a putut lucra cu un avânt nestânjenit, dând o serie de 12 piese cu 18 spectacole și rulând un fond de aproape jumătate de milion lei. Incheierea stagiunii și prezentarea socotelilor s'a făcut de comitet la data de 21 Mai a. c. în sala mică a Primăriei unde a fost invitată întreaga opinie publică atât pe calea presei cât și prin adrese personale.

Incurajați de răsunetul viu pe care inițiativa l'a avut în trecut, animați de aceleași comandamente de ordin politic-cultural și de artă, cari ne-au determinat calea de până aci, atrași de o jintă pe care o vedem tot mai lămurit și tot mai stăruitor în fața noastră pentru viitorul românesc al acestor ținuturi am hotărât să continuăm opera începută. În acest semn al continuității și al strădaniei, Asociația Ziaristilor și Publiciștilor Români din Arad a revendicat în mod exclusiv scena teatrului comunal, pe care într'adevăr

datorită spiritului de înțelegere a vremii ce animă pe conducătorii Primăriei l-au și dobândit.

Concesiunea astfel dobândită, Asociația o pune din nou la dispoziția românismului depe hotar ca el să hotărască în măsura în care are nevoie de artă — de soarta teatrului românesc al Aradului.

Punem această concesiune cu deplină încredere în mâinile factorilor competenți ai regiunii, autorități, instituții culturale și diriguitorii ai treburilor obștești, ca împreună cu contribuția largă a opiniei publice care revendică tot mai mult dreptul la un exercițiu liber al aspirațiilor sufletești să se realizeze opera. Suntem convinși că din această contribuție de suflet și sacrificiu în comun, inițiativa va putea înainta într'un ritm mai viu.

Din parte-ne, în ce privește cea de-a doua stagiune a teatrului românesc permanent al Aradului, facem următoarea propunere:

Angajarea pentru timp de 4 luni, între 1° ev. 15 Noembrie — 28 Februarie — ev. 15 Martie, — în cadrul și spiritul din trecut — a unei stagiuni de reprezentații săptămânale, cu un total de 16 piese dramă și muzică, cu un deviz de cheltueli de jumătate milion,

Pentru realizarea acestei stagiuni, întrunirea de azi alege un comitet care sub prezidenția Prea Sf. Sale va avea de scop:

1. Să procure fondurile necesare acțiunii.
2. Să întocmească repertoriul și să exopereze o colaborare atât materială cât și de repertoriu cu Timișoara.
3. Să controleze și să verifice gestiunea teatrului.

Din expunerea de până aci, rezultă clar că nici în a doua stagiune inițiatorii nu pot veni cu propunerea de a se constitui un teatru regional autonom, cu repertoriu și conducere proprie. Piedicile nu e momentul credem să le arătăm aci. Socotim totuși că ele nu sunt prea mari și cer un efort de vreme numai, ca sub presiunea curentului public să fie înlăturate.

În orice caz socotim că numai o instituție autonomă a Teatrului de Vest ca una care dă măsura pute-

rilor creiatoare și de viață ale regiunii poate încapa idealul și nizuința ei. — Suntem deci de părere ca odată cu inaugurarea celei de a doua stagiuni și depe acum, conștiința noastră să declare:

„Teatrul Național de Vest este o necesitate Imperios cerută de prestigiu culturii românești la graniță unde el este menit să fie un focar de viață națională. Opinia publică arădeană cere guvernului, d-lui Ministru al Cultelor și Direcțiunii Generale a Teatrelor, să ia în considerație acest postulat și ținând seama de eforturile locale de până aci să le dea adeziunea oficială“.

Iar pentru ca hotărârea aceasta să fie cunoscută unde trebuie, Comitetul ce se va alcătui să fie însărcinat să întocmească un memoriu, supus apoi semnăturii tuturor factorilor locali și pe care să-l prezinte autorităților centrale o delegație de trei.

Facem această propunere în credința că numai astfel vom putea asigura inițiativei noastre un cadru de permanență și de tănuire care să salveze opera de suspiciuni și să dea energiilor dornice de înfăptuiri teren de a se putea desfășura cu mai mult folos și mai rațional.

Tibertu Vula

CULTURALE

Federația Societăților Culturale din Arad, a întrunit comitetul său de conducere pe ziua de 7 Octombrie a. c. Au luat parte sub prezidenția dlui Dr. Justin Marșieu d-nii Ascaniu Crișan, Dr. Radu Cornel, Al. Constantinescu, Ing. Ieșanu Vladimir, Nestor Covaci și Octavian Lupaș.

S'a stabilit data congresului cultural pentru ziua de 28 Noembrie, cu organizarea și pregătirea căruia s'a dat mandat dlui Lupaș.

D-nii Dr. Cornel Radu și Al. Constantinescu au luat asupra lor sarcina redacțională a câte unui număr din revista „Hotarul“.

În ce privește situația financiară a federației, după ce au luat cuvântul toți cei prezenți, s'a hotărât darea unui comunicat, chemat să lămuirească opinia publică asupra cauzelor care au stânjenit acțiunea federației sub acest raport.

Comunicatul care nu va fi lipsit de interes și de acutiș polemic va fi dat publicității zilele acestea.

Promisiuni**Visări**

Soarele se străduiește din răspuțeri să răsbată dintre norii grei de ploaie. E cald; o simțire plăcută te pătrunde și aerul căldicel îl sorbi cu nesațiu în plămâni. Digul Crișului căptușit cu un mândru covor verde de iarbă, mă face să mi încetinez pasul iar parfumul ce plutește prin aer, prin Hața înflorită minunată, mă pironeste locului și mă ridică în slăvi. M'am despărțit de insoțitorii mei, de Traian, de Clara și Ileana, spre a visa singur singurel cu natura mea scumpă ce, parcă spre a mi se mândri se 'nvesmântase în strae de sărbătoare. Apoi tot pentru a-mi face mie hală-rul, norii lăsară 'n pace soarele ce acum ardea plăcut, ogindindu-se desfător în valurile molcome și line ale Crișului Alb. Mii de gănganii bâzâiau în jurul meu iar un vânticel călduț doinea în frunze un cântec vesel, haiducesc parcă! Pătruns adânc de cele văzute mă lasai legănat, dus în visări minunate. Mi se părea a vedea trecând pe dinaintea ochilor, perindări neasemuit de frumoase din legendele, din povestirile noastre pline de simțiri clocotitoare, nobile și bărbate. Il vedeam aevea pe Strâmbă Lemne strâmbând cu mare ușurință crăci groase și drepte de arbori puternici, pe Sfarmă-Piată făcând praf bolovanii uriași și grei, pe Păcală și Tândală urzind o nouă păcăleală strașnică, pe Statu-Palmă-Barbă. Cot topâind cu spor spre un castel măreț cu cleștar ce strălucea să-și ia vâzul pe o măgură de munte împădurit și pe frumosul Făt-Frumos făcând întrebare la Sfânta Vinere despre drumul spre Ileana-Consinzeana lui dragă. Apoi smei înfricoșăto-i, balauri crânceni, conduri cu clonț de oțel și alte ființe și lucruri fermecate mi se perindau pe dinaintea ochilor miraji, inima tremurându-mi de emoție. Se făcea că-s pe celalalt tărâm și nu pridideam să mă înholb îndeajuns la aceste minunății. Bolta cerească era limpede, păsări ciripeau voioase pe crăci de aramă și aur, iar din fund de zări răsbea până la mine o dulce și lină doină din Maiu. Un cioban, cu tuinicul la buze frământat de doruri, de aleanuri își tâlmăcea simțămintele nobile și delicate prin mijlocirea acestui instrument vrăjtit, cu așa măestrie că mioarele stătură din păscut, măgărușul ridică urechile iar câinele căscă gura uimit. Fermecătorul decor de verdeață, de viguroasă mulțumire se preschimbă într'o clipită. Cerul se 'ntunecă de un nor greu și negru iar văzduhul șueră a tristețe. La o curmătură de deal, într'o strămoare prin care tâlăzuia furios un râu, se iz-

biră două oștiri aprige. De o parte oșteni români cu coase, cu buzdugane nestrujite cu săbii, suliți și coase iar pe de altă parte o hoardă de sălbateci călări pe niște cai tot așa de sălbateci, cu pazeze într'o mână iar în alta cu săbii încovoiate, cu suliți, junghere și ciomege nădrăvane. Râul se 'nvoibură se 'nroși de sânge păgân învăluit cu cel de creștin. Săbiile se încruciașară zângânind prin aer, năpraznic, ciomegele și ghioage'e păleau cu sete, sulițele pătrundeau în carne, stâlcind și storcând viața din potrivit. Dar puhoiul păgân și sălbatic se întâlni, se ciocni de-o stâncă puternică, peste care nu se putea răzbi mai departe. Vitejia, puterea și istețimea în vinse setea de pradă, dar, mai ales, dragul de glie învinse dușmanul lăcomos. Cerul iar se 'nșenină, sburătoarele iar ciripiră vioale, iar biruitorii îngenunchiară dimpreună cu voevodul lor în frunte și înălțară o caldă și ferbinte rugă de mulțumire Celui-de-Sus pentru ajutorul Său. Un chiote puternic mă trezi dintr'odată din vraja vedeniilor. Imi părea rău de tot, Prietenii cari mă părăsiră pentru câtăva vreme mă regăsiră aici, piti în visare, sub coroana falnică a unui stejar. Traian, răsând de sănătate, pătruns și el intrucâtva de frumusețile naturii mă privești în felul ăsta că se apropie cu Clara și Ileana, care și e la rândul le sburdau voioase prin iarba mare, culegând flori și ciorovăind vesele. Clipii mai des îmi trecui degetele mâinii stângi prin şuvițele părului și suspinați cu părere de rău că acele minunate vedenii fuseseră așa de scurte!

Nușiu D. Mihai Crișanul

Un erou care reabilitează

Hulita noastră boerime, — aceea care în romane și articole de doctrină se arată de rigoare a fi putredă și meschină, — se reabilitează prin viața celui care — comandant de oști în război, avânt și inimă în timp de pace, a fost Cantacuzino Grănicerul.

Un tineret, nobil prin viața-i de jertfă, și l-a făcut pentru țeluri izbăvitoare de țară, scut și paloș, Prin atâta sacrificiu de sine prin atâta freamăt de generozitate, generalul Cantacuzino, a dat măsura de ce poate și cea mai hulită dintre caste dacă își ascultă inima și o potrivește în ritmul alor săi..

De aceea viața încheiată în apoteoza strălucită a tinereții care l-a ridicat, laudă omul și reabilitează clasa, subiect de critică și lesnicios succes literar.

Realitatea'n versuri**Revistei „Adevărul literar“**

Lozincă spui că ți este titlul
Și e bogat al tău sumar
Dar ceea ce ascunzi desigur
E . . . adevărul literar.

Onor „Bilete de papagal“

Când unul este laudat
Iar altul aspru criticat
Talentul nu-i esențial . . .
Biletu-i tras de papagal.

R. Gorgan.

Liga Antirevizionistă Română

organizația regională Arad, și-a inaugurat Cercul de studii Joi, 14 Octomvrie, a. c. orele 6 d. m. în sala festivă a liceului industrial „Iosif Vulcan“. — Cu această ocazie s'a făcut și comemorarea martirilor Horia, Cloșca și Crișan.

Cercul va ține o serie de conferințe și comunicări, cari se vor anunța în timp.

**Concertul maestrului
G. Enescu**

Luni, 11 Octomvrie, publicul arădan a avut ocazia să asculte din nou pe marele artist și interpret al genului muzical, G. Enescu. D-sa, a fost apreciat și sărbătorit cu aceea însuflețire pe care încantațiile arcușului D-sale le stărnesc într'un public mereu recunoscător artel sale.

Maestrul, autor al operei de mare răsădit „Oed.p“ reprezentată de curând la Paris și New-York, a lăsat impresie durabilă în sufletul auditorilor.

Știri editoriale

Colaboratorul nostru d-l C. Stoi canescu a pus sub tipar lucrarea sa „Revoluția lui Horia“ din care am publicat și noi un capitol.

D-l profesor Traian Mager, revizuește ultimile coale ale monografiei sale despre Hălماغiu, ale cărei volume — trei la număr — vor fi curând în vitrină.

Organizarea stagiunii Teatrului Românesc al Aradului

Consfătuirea intelectualilor arădani, a nuntată pentru ziua de 1 Octombrie, a fost ținută cu oarecare întârziere la data de 12 Octombrie, orele 6 d. m. în sala mică a Primăriei.

Intrunirea a fost prezidată de Prea Sf. Sa Dr. Andrei Magier episcopul Aradului și la ea au luat parte între alții: Doamnele Elena V. Goldiș, Maria Dr. Botiș, Auroră Mărcuș, Eugenia Constantinescu și domnii: Dr. Mihai Mărcuș, Dr. Romul Coțoiu, Păr. M. Păcățeanu, D. Muscan, Dr. Radu Cornel, Ascaniu Crișan, Brutus Păcurar, Al. Constantinescu, Nerva Iercan, Iosif Vulpe, Dr. Emil Veliciu, Joachim Dabiciu, Vasile Suciu, Sabin Veselie, Iancu Traian, Ion L'povan, V. Eșanu, Nic. Cristea, Simion Mică, Aurel Ciriciu, I. Blăgăilă, I. Lascu Insp. Streja Andrei, Gheorghe Crișan, Slt. Boto J. Hedeșiu T. Prof. Traian Magier, Procuror J. Blănaru, Păr. Dărău, Păr. Herlo, etc. etc.

Prea Sf. Sa în cuvântul de deschidere face un succint istoric al mișcării care anul trecut a adus roade apreciabile și arată că este un punct de onoare pentru societatea românească arădană să continue opera, făcând apel în acest scop la solidaritate și unire. Dl. Tiberiu Vuia dă citire raportului pe care îl publicăm în altă parte. Se ia în discuție raportul și propunerile cuprinse în el. La discuție iau parte Dnii Romul Coțoiu, Nerva Iercan, Dr. Mihai Mărcuș, etc

Prea Sf. Sa arată că Dl. Prefect și-a scuzat absența și promite tot concursul său moral pentru realizarea operii. După lămuririle ce mai dau privitor la colaborarea cu Timișoara și după acceptarea în principiu a propunerii [Dl. Dr. Coțoiu ca stagiunea să fie de șase luni, se procedează la constituirea unui Comitet de patronaj, ales prin aclamație: Președinte: Prea Sf. Sa Dr. Andrei Magier, membri: Anton Mocsionyi Dr. Iustin Marșieu, Dr. Mihai Mărcuș, Dr. Ion Groza, Dr. Romul Coțoiu, Dnele Elena Goldiș și Eugenia Cicio Pop, dnii Ascaniu Crișan, Dr. Radu Cornel, Colonel Baldescu, Vladimir Eșanu, Iosif Vulpe, Tiberiu Vuia și Nic. Cristea, fiind astfel reprezentate autoritățile, învățământul, instituțiile financiare, camerele profesionale, armata, societățile culturale și feminine.

Comitetul de patronaj va fi convocat fără întârziere spre a începe lucrările de organizare. S'a luat act de declarația dlui Dr. Coțoiu că va da un fond de 100.000 lei iar în ce privește fondurile dela Prefectură se vor face demersuri pentru a fi afectate sumele necesare.

Cărți aparute

Dem. Basarabeanu: Poezia lui Al. T. Stamatiad. Note critice și bibliografice. — București 1937.

Dimitrie Fona: Roman dramatic în 5 acte. — Timișoara 1937.

Pentru bustul lui Caragiale

Primăria Municipiului Arad a aprobat ridicarea bustului lui I. L. Caragiale în clădirea Teatrului Comunal. Următor angajamentului ce și a luat. Asociația Ziaristilor și Publiciștilor Români din Arad, a și invitat pe sculptorul Romul Ladea profesor la școala de Arte Frumoase din Timișoara, să prezinte un proiect de lucrare spre a putea lua măsuri pentru realizarea fondului necesar operii.

Revista politică, socială și artistică

INNOIREA

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU VUIA.

Abonamente: pe 1 an 200.— lei, — pentru instituții 1000. — lei. Abonament de sprijin 500.— lei.

Un exemplar lei 5.—

Redacția și administrația:

Arad, Str. Brătianu 4. Et. I. Tel. 21-45

Timișoara, III. Str. Aurelianus 3.

București, Aleia Frigul 14

Polemici

Limba românească întârzie să obțină dela conștientii minoritari respectul elementar impus de bunul simț cât și de interesele lor negustorești. Este drept că pentru a constrânge o nesimțire ce stăruie în a insulta la fiecare pas demnitățile românească, s'au dat și ordonanțe din scaun de prefect; rămâne însă ca ele să capete și consfințirea sancțiunilor severe acolo unde se cer. Iată bunăoară cum proprietarii celui mai „de rang” local din Arad înțeleger să își servească clientela, recrutată din tot ce are orașul românesc: „ouă umplut”, „friptur”, „prejiture”, ciorba calugăresc”, „ghiveci serbesc fara arne”, „bransă”.

Ăștia pe semne nu se lasă mai prejos de limbajul Hechterilor și al Monzilor bucureșteni, chiar dacă aci îi chiamă „zséndely” sau alt ghiveci asemănător, — și deloc călugăresc, cum îi arată cronicile scandalurilor mondene, ce se țin lanț pe acolo.

D lui Ion Floricel, — teolog absolut eri, azi director de revistă de stânga, socialist deci și om cu rosturi bine așezate, — îi place de minune critica literară exercitată pe spinarea bietului Ardeal de către dl Eugen Lovinescu în al său maltrat de „isteria literaturii române contemporane”. — O subscrie nu

numai în ce privește pe dnii Aron Cotruș și Ion Th. Ilea ci desigur și pentru că dl critic ignoră o mișcare de calitate ceia pornită de mai multe reviste ardelenesti între care este „Gând Românesc”, „Lanuri”, „Pagini literare”, „Abecedar” alimentată de o întreagă generație de condeie tinere, cum sunt: Mircea Streinul, Yvon Rossignon, Emil Giurgiuca, Grigorie Bugarin, G. Boldea, P. Dan și alții.

Pentru ilustrul castelan dela Poiana Mărului, cum până d-lui Eugen Lovinescu, în care îl așază pe A. C. Popovici în firida unui text de 3 rânduri iar pe d-l H.

Sanielevici — pe „napa” unor pagini întregi, este cea justă. Iar „tarhatul” cu pistrii dela F. Aderca I. Peltz, C. Baltazar, Sebastian, până la mărunții homunculi ai ghetoului totatăția eroi de rezonanțe exotice constituie pentru dl Ion Clopoțel, criteriu de justete și competență în a judeca fenomenul literar contemporan.

... Și cu tot socialismul și snobismul său, omul are un „charme” cu care cutreieră de decenii interminabile — prefecuri și primării, — pe cari le desarmează și — le încasează. —

NOTE

O generație fericită trebuie să numim, totuși, cu riscul de a fi prinși în flagranță contradicție, chiar dela o pagină la alta a revistei și sub osânda unei suspiciuni de a ne orienta politic în spre extremă, — generația care a serbat zilele acestea o isbândă a muncii ei constructive. Cei cari au ridicat cu palmele și cu brațul lor cele patru etaje ale unei organizații de luptă, merită un moment de confruntare întru adevăr.

Căci — peste opreliștile ce i se ridică în cale, cu orice vrăjmașii în luptă — este generația care se strânge sub un planșeu indestructibil de credință în ideal. — Pentru acest ideal de bine, — pentru elanul care împresoară în vâlvălăi tot mai puternice cerul noilor generații, oamenii aceștia cu ochii învișorați de viziuni cu azur și flăcări de iad — de o dată, — legitimează invidia și alarma ce iscă în urma lor.

Este omagiul cel mai elocvent pe care — de-o fi corect drumul ce-l angajează nu importă pentru momentul ce exprimăm aci, — un elan mărturisit și trăit, cu toate riscurile, până la capăt, — îl solicită.

Pentru lege, — în a-i adânci făgașul, a-i impoșpăta vigoarea și a o aduce sub atenția cetățeanului român în formație, — se străduie organizația de laici, Frăția Ortodoxă Română, înființată acum patru ani, în mijlocul unei mari însuflețiri la Cluj, și care chiamă la numărătoare și cântărire de taple în Congresul ei General, anunțat pentru luna aceasta la Oradea. Încă o instituție așa dar, care îmbie reșea de lumină pentru lucru de minte și inimă, întru întărirea, pe hotare, a bornelor de dinlăuntru sufletului obște, cam pe locurile unde se fixează înainte de a se proiecta în afară pe oșel și beton, cetatea, adăpost de viitor și pârjol în vreme ce pot să vie oricând.

Și mult ar fi bine ca lucrul pornit înlăuntru unor astfel de nuclee să se intensifice cu înțelegerea reală a unor rosturi românești de vreme nouă.

OFENSIVA ROMÂNĂ, este o revistă bună. — O scoate la Cluj dl Liviu Hulea — cu o grupare politică, singura parte la care nu putem subscrie în întregime. — Dar această mică adumbrare este pe larg răscumpărată de calitățile publicațiunii: scrisă cu nerv, dinamică, — abordând cu mult curaj probleme variate și actuale, cum este de o pildă aceea a ziaristiceii ardelen. Ofensiva Română, rupe o tradiție de plumbuită mediocritate și platitudine care se făcea stă până în regiunea noastră.

Semn de tinerețe, de avânt, de inimă.

Din inițiativa omului de excelențe intențiuni care este dl. Victor Papilian, Teatrul Național din Cluj a deschis recent stagiunea sa cu o piesă: „Tribunul” — istorică, și ca document și ca valoare literară, — scrisă pela 1874, de profesorul Ion Lepedatu, cunoscut economist și om politic ardelen...

Gestul dlui Victor Papilian deși nu pare lipsit de oarecari aderențe politice în actual, merită subliniat, fiindcă el descoperă la o generație de luptători, socotiți în genere realiști și practici, preocupări spirituale, care cinstesc epoca. Avem și noi la redacție manuscrisul unei traduceri din Victor Hugo, făcută în — Abrudul anului 1850 de Iosif Hodoșiu, încă un nedreptățit al vremii noastre plină de ea însăși.

Integrate în o serie de manifestațiuni spirituale ale veacului românesc trecut, aceste sporadice și desigur modeste, mărturii, lasă să se ghicească pe dedesubtul unei vieți aprige de baricade, un arabesc de luminișuri, cari înfloriau visuri diafane

și năzuinți de creiator, sub abajurul nopților de iarnă al căminului ardelenesc de eri.

Cu toată vitregia veacului și a stăpânirii.

Turismul, practicat pe cont propriu și în voia largă a întâmplării, care, ea singură, te duce mai sigur spre adevărata natură, a căpătat anli trecuți și un suport oficial, printr'o lege și un birou.

Oficiul național al Turismului, ca și legea menită să creieze condiții mai civilizate acestui exercițiu uman, ceva mai mult ca un simplu sport și ceva mai puțin, poate, ca o artă, au fost necesare.

Chiar dacă nu ar fi produs decât publicația ce-i aparține și care îmbrăcată într-o ținută tehnică ireproșabilă, servește cauza turismului pe teren. Căci, acțiunea cealaltă, a industriei hoteliere, la Mamaia, la Palace și pe unde se mai a-nunță construirea unor palate, încurajează mai curând snobismul și mondenitatea de care un adevărat pasionat al firii va fugi, hăt de parte, în munții cu singurătățile vârfulite 'nouri și pe potecile cu smalț de tăcere.

Rămâne astfel turismul cel adevărat, cu blazonul său de austeritate și lirism singular, să-și construiască un cadru propriu pentru sușuri proptite în oșel de bocanc și pe vârf de alpenștoc. Așa, inițiativa particulară, aceea a unei societăți sportive cfr., a așezat de curând în județul nostru, în punctul numit Debela Gora un nou adăpost, pentru a însemna încăodată direcția în care trebuie orientat adevăratul exercițiu al drumeției românești.

Aici mai cu seamă unde se dispută de-o rivalitate minoritară înarmată cu o veche experiență și disciplină, terenul pe care, este lăsată să se ajute singură, fără concursul O. N. T.-ului. Instituție și lege care, re-

petăm încăodată. principial nu sunt de prisos.

Pentru biserică neam și patrie, chiamă un glas de cooperator în apelul lansat de vechea Cooperativă românească Spiru Harel, în spirit de solidaritate, economie și bună chiverniseală, pe intelectuali locali, pe funcționarii, meseriași și muncitorii români, spre a ile da posibilitatea să facă încă un pas înainte înspre locurile deținute azi de finanța streină, a goldschmidt-ilor și alți făuritori de aur din sudoarea românească.

Ținta și mijloacele preconizate de cooperatorul român — reabilitând ideea compromisă în altă parte așa de grav — fac necesară o strângere a bunelor nizuini în jurul modestei instituții de sub zidurile Catedralei spre a-i înlesni opera cu adevărat folositoare obștei.

Muzica românească înaintând pe scara dezvoltării ei firești, trece tot mai stăruitor dela exercițiul coral, spre expresia instrumentală a ei. Semne de început sunt tot mai dese și la țară, unde, la Pauliș, bunăoară se organizează o fanfară cu membri săteni, și la oraș. În Aradul care adăpostește dealtfel o filarmonică și un conservator de muzică, de unde se pot dobândi câteva elemente de valoare. Harnicul șef de orchestră militară dl I. Boto, înțelegând să depășească o tradiție, a înjghebat recent o filarmonică românească, a cărei activitate a și început și care promite melomanilor arădani o serie de concerte strălucite.

Este un început pentru care se cere o putere de muncă și de organizare ce nu-i va lipsi desigur, și în desfășurarea căreia este secundat și de alți intelectuali locali: rămâne însă ca publicul și autoritățile să îmbrățișeze cu înțelegere și îndepăroape inițiativa.

(I. V.)